

 NLadviseurs
Sterke natuur voor iedereen

ECOLOGISCH WERKPROTOCOL

GEDRAGSCODE – HOUTIGE BEGROEIINGEN

PROJECTNUMMER 337.01.23 GEMEENTE PAPENDRECHT

COLOFON

OPDRACHTGEVER: Gemeente Papendrecht
PROJECTLEIDER: Jochem van de Kamp

DATUM: Oktober 2023
PROJECTNUMMER: 337.01.23
VERSIE: 1

AUTEUR: Lysanne Jackson en Pieter van Velden
CONTROLE: Koen Wegerif en Wesley van Zadelhoff

NLadviseurs

Schelmseweg 93
6816 SJ Arnhem
026-7851440
www.nladviseurs.nl
info@nladviseurs.nl

Copyright: Alle rechten voorbehouden. Voor vermenigvuldiging van , of zinsneden en afbeeldingen uit deze rapportage gelieve contact opnemen met NLadviseurs

INHOUDSOPGAVE

BEGRIPPENLIJST **PAG.4**

HOOFDSTUK 1: INLEIDING EN METHODE **PAG. 5**

- 1.1 Aanleiding pag. 6
- 1.2 Inleiding pag. 6
- 1.3 Gebruik van het werkprotocol Pag. 6
- 1.4 Werklocatie pag. 7
- 1.5 Planning, noodzaak en wettelijk belang pag. 7
- 1.6 Leeswijzer Pag. 8

HOOFDSTUK 2: SOORTEN EN RISICOANALYSE **PAG. 10**

- 2.1 Verwachte beschermde soorten pag. 11
- 2.2 Uitwerking risicoanalyse` pag. 12
- 2.3 Deskundigheid pag. 12

HOOFDSTUK 3: MAATREGELEN **PAG. 17**

- 3.1 Algemeen zorgvuldig handelen pag. 18
- 3.2 Specifiek zorgvuldig handelen pag. 18
- 3.2.1 Vogels algemeen pag. 19
- 3.2.2 Vogels jaarrond beschermd pag. 20
- 3.2.3 Huismus pag. 21

- 3.2.4 Koloniebroeders pag. 21
- 3.2.5 Categorie 5-soorten pag. 22
- 3.2.6 Vleermuizen pag. 22
- 3.2.7 Bever pag. 26
- 3.2.8 Boommarter pag. 26
- 3.2.9 Amfibieën pag. 27

HOOFDSTUK 4: VASTLEGGING & COMMUNICATIE **PAG. 29**

- 4.1 Verzamelen en uitwisselen gegevens pag. 30
- 4.2 Communicatie en vastlegging pag. 30
- 4.2 Ondertekening pag. 30

LITERATUURLIJST **PAG. 31**

BIJLAGE **PAG. 32**

- 1. Beheervlakken houtige begroeiing pag. 33
- 2. Definities van deskundigheid pag. 34
- 3. Mogelijk aanwezige Jaarrond beschermd nesten categorie-5 (exclusief koloniebroeders en uilen) pag. 37

BEGRIPPENLIJST

Beheervlakken

Vlakken waarin de beheerwerkzaamheden van de gemeente plaatsvinden.

Beschermingszone

Aangemerkte zone rondom een rust, verblijf- of voortplantingsplaats of essentieel leefgebied (de invloedzone) om verstoring, doding of beschadiging te voorkomen.

Essentieel leefgebied

Leefgebied van wezenlijk belang voor het functioneren van een voortplantingsplaats en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van een soort waarvoor geen alternatieven voorhanden is. Ook verbindingszones kunnen onderdeel zijn van een essentieel leefgebied.

Gedragscode

Door de minister goedgekeurde maatregelen die genomen moeten worden om negatieve effecten op beschermde soorten te voorkomen of te beperken. De gedragscode is toepasbaar op werkzaamheden die vallen binnen bestendig beheer of kleinschalige ruimtelijke ontwikkeling. Een uitgebreide beschrijving is terug te vinden in bijlage 1.

Werkinstructie

De maatregelen uit de werkprotocollen worden toegespitst in een werkinstructie. Hierbij worden het algemeen zorgvuldig handelen en het (soort)specifiek zorgvuldig handelen omschreven naar aanleiding van de aanwezige soorten in het specifieke te beheren vak. Deze werkinstructie is een vervolgstap op het ecologisch werkprotocol.

Kwetsbare periode

Soortspecifieke perioden waarin sprake is van voortplanting of winterrust en waarin de soort kwetsbaarder is voor doding, verstoring of beschadiging.

Potentieel leefgebied

Het leefgebied wat geschikt is voor een bepaalde soort. De soort wordt verwacht of kan mogelijkkerwijs voorkomen binnen deze afgrensbare eenheid.

Nader onderzoek

Tijdens een nader onderzoek wordt voor één of meerdere soorten een inventarisatie uitgevoerd tijdens de actieve periode. Hierin wordt aan- of afwezigheid van de soort vastgesteld en de functie van het gebied. Onderzoek gebeurt volgens vigerende protocollen of kennisdocumenten. Wanneer deze niet beschikbaar zijn wordt de methode door een ecologisch deskundige bepaald.

Potentiële leefgebiedenkaart

Kaarten in GIS waarin de potentiële leefgebieden per soort zijn weergegeven. Aan de potentiële leefgebieden zijn de maatregelen gekoppeld die vereist en beschreven staan in het werkprotocol.

Zorgvuldig handelen

Aantoonbaar handelen om schade, verstoring of doding van een soort te voorkomen of te beperken.

HOOFDSTUK 1:

INLEIDING EN METHODE

1.1 AANLEIDING

Het uitvoeren van bestendig beheer op groene elementen binnen de bebouwde kom is regelmatig in conflict met het onderdeel Soortbescherming van de Wet natuurbescherming. Zo kunnen er broedvogels aanwezig zijn in een te snoeien boom of kan er een verblijfplaats van een kleine marterachtige verloren gaan door het verwijderen van houtige beplanting. Het werken met een gedragscode beperkt de negatieve effecten op beschermde plant- en diersoorten en geeft hiermee invulling aan aantoonbaar zorgvuldig handelen. Voorliggend werkprotocol betreft de implementatie van de gedragscode soortbescherming gemeenten en is toegespitst op de gemeente Papendrecht. Het werkprotocol is bedoeld voor opzichters en uitvoerders van beheer in de groene stedelijke ruimte en voor de werkvoorbereiders van deze werkzaamheden.

Er zijn drie verschillende werkprotocollen voor het bestendig beheer:

- **Houtige begroeiingen**
- Kruidige begroeiingen en onbegroeid terrein

- Oevers en wateren

1.2 INLEIDING

Maatregelen om schade aan flora & fauna te voorkomen of te beperken staan beschreven per beschermde soort(groep) en vormen een uitwerking van de Gedragscode soortbescherming gemeenten. In dit werkprotocol staat beschreven welke beheerwerkzaamheden vallen onder de categorie 'houtige begroeiingen'.

Werkzaamheden bestaan uit:

- Snoeien, scheren, knippen, knotten, afzetten en kandelaberen
- Dunningen uitvoeren
- Inboeten
- Water geven
- Onkruidbestrijding
- Blad verwijderen
- Bemesting

En zijn van toepassing op:

- Bossen
- Bosplantsoen
- Laanbegroeiingen
- Singels

- Struwelen
- Grienden
- Hakhout
- Heesterbegroeiing
- Hagen
- Blokhagen
- Bomen
- Rozen

1.3 GEBRUIK VAN HET WERKPROTOCOL

Dit werkprotocol wordt gebruikt in combinatie met de potentiële leefgebiedenkaart Papendrecht. Deze twee documenten vormen samen de basis voor de werkprotocol-tool. In de werkprotocol-tool worden de soortspecifieke maatregelen gekoppeld aan de beheerwerkzaamheden en de beheerlocatie. Deze GIS-kaarten geven per locatie aan welke beschermde soorten te verwachten zijn en hoe werkzaamheden hierop aangepast dienen te worden om aan de gedragscode te voldoen. Uit deze tool komt een locatiespecifieke werkinstructie die door de uitvoerder gebruikt wordt. De toepassing van het werkprotocol is weergegeven in Figuur 1-1.

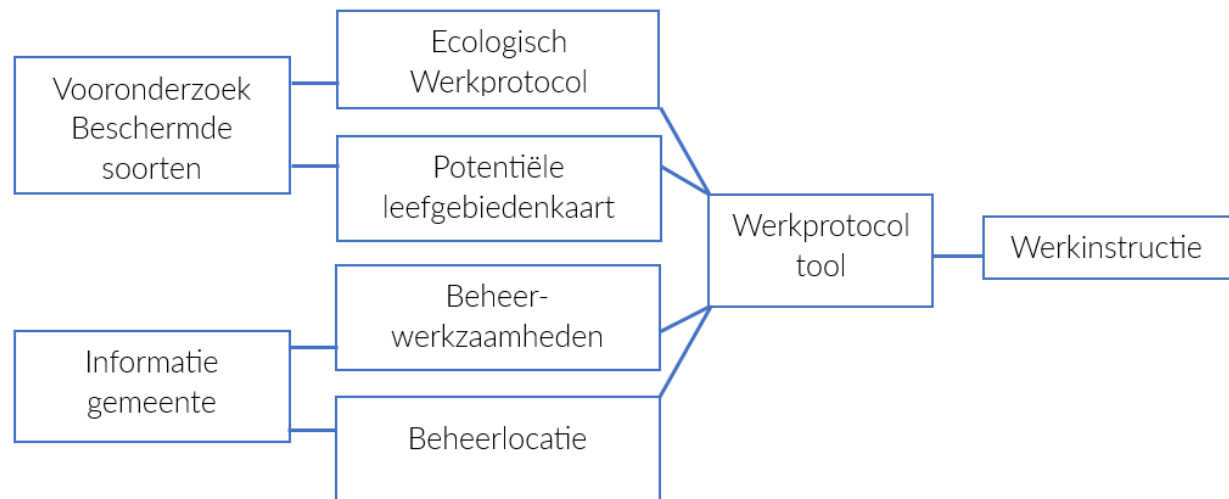
De potentiële leefgebiedenkaart is opgesteld door NLadviseurs aan de hand van habitatonderzoek en veldbezoeken. Daarnaast zijn ook enkele aanvullende bronnen gebruikt voor beschermde soorten vanuit eerder uitgevoerde onderzoeken die bekend waren binnen de gemeente, verspreidingsatlassen en databases als waarneming.nl en de NDFF. Dit onderzoek is beschreven in het Vooronderzoek beschermde soorten.

1.4 WERKLOCATIE

De werklocatie omvat verschillende beheervlakken binnen de gemeente Papendrecht. In bijlage 1 is een overzicht weergegeven van de locaties die vallen onder de categorie 'houtige begroeiingen'.

1.5 PLANNING, NOODZAAK EN WETTELIJK BELANG

De werkzaamheden uit tabel 1-1 vallen onder bestendig beheer doordat de handeling terugkerend zijn en gericht is op behoud van de bestaande situatie. In tabel 1-1 staat weergegeven in welke periode de werkzaamheden doorgaans worden uitgevoerd.

Figuur 1-1. Gebruik van het Werkprotocol en de bijbehorende documenten

Bestendig beheer is nodig om het openbare gemeentelijk groen te onderhouden en daarmee zorg te dragen voor veiligheid, natuurlijke waarden en de recreatieve functie ervan.

Gemeentes dienen zich te houden aan het uitvoeren van wettelijke taken wat betreft onderhoud. In sommige uitzonderlijke gevallen is overtreding van de verboden in de Wet natuurbescherming (met mate)

toegestaan (art. 3.3.4, art 3.8.5 en art. 3.10.2). Er moet hiervoor sprake zijn van één of meerdere in de wet genoemde belangen:

1. Volksgezondheid
2. Openbare veiligheid
3. Bescherming wilde flora en fauna
4. Dwingende redenen van groot openbaar belang (sociaal, economisch, wezenlijk gunstig effect voor milieu)

In deze uitzonderlijke gevallen kan een ontheffing of vrijstelling worden verleend door de provincie. Wanneer de directe openbare veiligheid niet in het geding is, dient er alvorens een overtreding wordt begaan contact te worden opgenomen met een ecooloog en met de provincie.

1.6 LEESWIJZER

In hoofdstuk 1 is de nut en noodzaak van het werkprotocol beschreven en bij welke beheerwerkzaamheden en hoe dit protocol te gebruiken. Hoofdstuk 2 gaat over de beschermde soorten waar de beheerwerkzaamheden een risico voor vormen. Ook gaat het kort in op de benodigde bevoegd- en bekwaamheden van uitvoerders. Hoofdstuk 3 bevat uitgebreide instructies van maatregelen die uitgevoerd dienen te worden bij aanwezigheid van bepaalde soorten(groepen) binnen de beheervlakken. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen algemeen en specifiek zorgvuldig handelen, en tussen het werken binnen of buiten beschermingszones en kwetsbare periodes. Hoofdstuk 4 bevat instructies met betrekking tot monitoring en vastlegging van en communicatie over

soortgegevens. Daarna volgt een overzicht van bijbehorende documenten en geraadpleegde bronnen. In de bijlagen is een kaart te vinden van de beheervlakken, informatie over deskundigheid behorende bij specifieke rollen, en categorie 5 beschermde waargenomen vogels.

Tabel 1-1: werkzaamheden uitgevoerd bij Houtige begroeiing binnen gemeente Papendrecht. De periode van uitvoering is afhankelijk van de aanwezige soorten. Er kunnen mogelijk afwijken optreden. Er dient altijd te worden gekeken welke werkperiode geldig is voor het werkgebied.

WERKZAAMHEDEN			
Werkzaamheden	Frequentie per jaar	Huidige periode van uitvoer	Geadviseerde periode van uitvoer
Bodembedekkers – beheersen overgroei rand			
Bodembedekkers – snoei			
Bosplantsoen – afzetten / terugzetten beplanting (struiklaag)	1	Medio februari t/m eind maart	
Bosplantsoen – beheersen onkruid (rand)	1	Variabel	
Bosplantsoen – dunnen / vrijzetten beplanting (boomlaag)	1	15 november t/m 15 maart	
Bosplantsoen – opsnoeien overhangende rakken (rand)	1	15 november t/m 15 maart	
Haag – beheersen onkruid	2		
Haag - knippen	2	Variabel	
Heesters / struiken – beheersen onkruid (rand)			
Heesters / struiken – opsnoeien overhangende takken (rand)			
Heesters / struiken – snoei heesters	1	Variabel	
Invasieve exoten – bestrijden of beheersen	6	Variabel	
Struikrozen – beheersen onkruid			
Struikrozen – snoei	1	Variabel	
Vaste planten – beheersen onkruid (rand)	4		
Vaste planten – bemesten beplantingsvak	1		
Vaste planten – mulchen vaste planten	1		
Veldbezoek (quickscan) of voorlooprondte	n.t.b.	n.t.b.	

HOOFDSTUK 2:

SOORTEN EN RISICOANALYSE

2.1 VERWACHTE BESCHERMDE SOORTEN

De verspreiding en het voorkomen van de te verwachten beschermde soorten binnen de gemeentegrenzen is onderzocht door een combinatie van literatuuronderzoek via de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF), aangevuld met waarnemingen verzameld vanuit aanvullende onderzoeken en de bekende informatie over dispersievermogen van soorten. Daarnaast is er veldonderzoek uitgevoerd om het literatuuronderzoek aan te vullen en te controleren. De te verwachten beschermde soort(groep)en zijn samengevat in tabel 2-1.

In het Vooronderzoek beschermde soorten is weergegeven welke soorten voor kunnen komen in Papendrecht, het zogenaamde potentiële leefgebied. Voor enkele soorten is stedelijk gebied, op basis van habitateisen, uitgesloten als leefgebied.

Soorten zoals de boommarter zijn zeer mobiel, waardoor een relatief groot areaal aangewezen is als potentieel leefgebied. Naar verwachting zijn delen van deze potentiële leefgebieden in de praktijk zelf

echter ongeschikt. Een dusdanig gedetailleerde geschiktheid per soort is op basis van kaartmateriaal nauwelijks nauwkeurig te bepalen. Nieuwe gegevens over de verspreiding en het voorkomen van soorten binnen de gemeente kunnen worden meegenomen om de leefgebieden te actualiseren.

Het aanwijzen van potentiële leefgebieden brengen soortspecifieke maatregelen met zich mee voor die locaties. De geplande werkzaamheden op een locatie kunnen in strijd zijn met deze maatregelen. Wanneer de strijdige werkzaamheden toch noodzakelijk blijken, kan worden onderzocht of de soort daadwerkelijk voorkomt.

Het laten uitvoeren van soortgelijk ecologisch nader onderzoek naar de soort gebeurd conform vigerende protocollen en door een ecologisch deskundige.

Tabel 2-1. Beschermde soorten bij de beheervlakken te verwachten in categorie 'houtige begroeiingen'.

TE VERWACHTEN BESCHERMDE SOORTEN	
Soort(groep)	Beschermingsregime Wet natuurbescherming
Vogels algemeen	Vogelrichtlijn 3.1
Roofvogels en uilen*	Vogelrichtlijn 3.1 categorie 1 t/m 4
Huismus	Vogelrichtlijn 3.1, categorie 2
Koloniebroeders**	Vogelrichtlijn 3.1
Vogels categorie 5***	Vogelrichtlijn 3.1 categorie 5
Vleermuizen****	Habitatrichtlijn 3.5
Bever	Habitatrichtlijn 3.5
Boommarter	Andere soorten 3.10
Amfibieën*5	Habitatrichtlijn 3.5

* Boomvalk, buizerd, e.a.

** Blauwe reiger

*** Grauwe vliegenvanger, koolmees e.a. (zie bijlage 3).

**** Baardvleermuis, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en ruige dwergvleermuis

*5 Heikikker, poelkikker, rugstreeppad.

2.2 UITWERKING RISICOANALYSE

Per soort(groep) is een indeling gemaakt per activiteit waarbij per soort de aanwezige beschermde leefgebieden en/of verblijven en de bijbehorende verwachte risico's zijn weergegeven (tabel 2-2).

2.3 DESKUNDIGHEID

Deskundigheid rondom flora & fauna moet altijd aantoonbaar zijn. In bijlage 2 zijn de definities opgenomen van de minimale aantoonbare kennis die verwacht wordt bij de rollen benoemd in deze paragraaf, zoals beschreven in het bij de gedragscode bijbehorende handboek (Stadswerken, 2021). Voor dit werk geldt de volgende borging van deskundigheid:

- Werkvoorbereiding opdrachtnemer:
 - Werkprotocol is opgesteld door een ecologisch deskundige (zie bijlage 2)
 - Gecertificeerde werkvoorbereider, niveau 3 ruimtelijke ontwikkeling
- Uitvoering:
 - Ecologisch deskundige bij nader onderzoeken
 - Fauna-inspecteur bij controles voorafgaand aan de werkzaamheden
 - Gecertificeerde medewerker of voorman met niveau 1 beheer betrokken bij verwijdering groen

Tabel 2-2 Per werkzaamheid is aangegeven welk leefgebied, risico's en aanpak verwacht wordt per soort. Zie paragraaf 3.2 voor de specifieke aanpak en de categorieën.

SOORT	BESCHERMD LEEFGEBIED EN/OF VERBLIJF	RISICO'S	CATE- GORIE	GLOBALE AANPAK
WERKZAAMHEID:	DUNNING			
Algemene vogels	Voorplantingslocaties (nesten)	Doding, verstoring of vernietiging voorplantingslocaties (nesten)	A & B	- Inventarisatie nesten voorafgaand aan werkzaamheden in het broedseizoen; - Specifiek zorgvuldig handelen, instellen beschermingszone
Roofvogels en uilen (cat. 1 t/m 4)	Voortplantingslocaties (nesten) en essentieel leefgebied	Doding, verstoring of vernietiging voortplantingslocaties en leefgebied	A	- Inventarisatie nesten voorafgaand aan werkzaamheden; - Specifiek zorgvuldig handelen, instellen beschermingszone
Huismus (cat. 2)	Rust- en schuillocaties, foerageergebied, kwetterplekken	Verstoring van individuen of vernietiging van essentieel leefgebied.	A	- Inventarisatie voorafgaand aan werkzaamheden; - Specifiek zorgvuldig handelen, markeren van essentiële onderdelen leefgebied;
Koloniebroeders	Voortplantingslocaties (nesten) en essentieel leefgebied	Doding, verstoring of vernietiging voortplantingslocaties en leefgebied	A	- Inventarisatie nesten voorafgaand aan werkzaamheden; - Specifiek zorgvuldig handelen, instellen beschermingszone
Vogels categorie 5	Voorplantingslocaties (nesten) en essentieel leefgebied	Doding, verstoring of vernietiging voorplantingslocaties en leefgebied	A (& B)	- Inventarisatie nesten voorafgaand aan werkzaamheden in het broedseizoen; - Specifiek zorgvuldig handelen, instellen beschermingszone
Vleermuizen	Verblijfplaatsen, essentiële vliegroutes en essentiële foerageergebieden	- Doding of verstoren; - Voortplantings-of rustplaatsen vernietigen of beschadigen;	A & B	- Inventarisatie op geschikte holtes en spleten in bomen voorafgaand aan werkzaamheden; - Specifiek zorgvuldig handelen, instellen beschermingszone

SOORT	BESCHERMD LEEFGEBIED EN/OF VERBLIJF	RISICO'S	CATE- GORIE	GLOBALE AANPAK
		- Aantasting essentiële foerageergebieden of vliegroutes.		- Bomen met potentiële verblijfplaatsen blijven behouden
Bever	Verblijf- en voortplantingsplaatsen en essentieel foerageergebied	- Doding of verstoren; - Verblijfplaatsen vernietigen of beschadigen; - Aantasting foerageergebieden, voedselbomen of wintertakkenvoorraden.	A & B	- Specifiek zorgvuldig handelen binnen beschermingszone
Boommarter	Verblijf- en voortplantingsplaatsen en essentieel foerageergebied	Doding, vernietiging of verstering van voortplantings- of rustplaatsen	A & B	- Inventarisatie voorafgaand aan werkzaamheden; - Specifiek zorgvuldig handelen, bomen met geschikte holtes blijven behouden
Amfibieën (heikikker, poelkikker, rugstreeppad)	Overwinteringsgebieden (terrestrisch), rustplaatsen	Doding of verstering	A, B & C	- Specifiek zorgvuldig handelen bij essentieel leefgebied.
WERKZAAMHEID:	SNOEIEN, TERUGZETTEN, KNOTTEN, KANDELABEREN EN ALLE ANDERE WERKZAAMHEDEN AAN BOMEN EN STRUIKEN			
Algemene vogels	Voorplantingslocaties (nesten)	Doding, verstering of vernietiging voortplantingslocaties (nesten)	A & B	- Inventarisatie voorafgaand aan werkzaamheden in het broedseizoen (maart t/augustus); - Specifiek zorgvuldig handelen, instellen beschermingszone
Roofvogels en uilen (cat. 1 t/m 4)	Voorplantingslocaties (nesten)	Doding, verstering of vernietiging	A	- Inventarisatie voorafgaand aan werkzaamheden; - Specifiek zorgvuldig handelen, instellen beschermingszone

SOORT	BESCHERMD LEEFGEBIED EN/OF VERBLIJF	RISICO'S	CATE- GORIE	GLOBALE AANPAK
		voortplantingslocaties (nesten)		
Huismus (cat. 2)	Rust- en schuillocaties, foerageergebied, kwetterplekken	Verstoring van individuen of vernietiging van essentieel leefgebied.	A	- Inventarisatie voorafgaand aan werkzaamheden; - Specifiek zorgvuldig handelen, markeren van essentiële onderdelen leefgebied
Koloniebroeders	Voortplantingslocaties (nesten)	Doding, verstoring of vernietiging voortplantingslocaties (nesten)	A	- Inventarisatie voorafgaand aan werkzaamheden; - Specifiek zorgvuldig handelen, instellen beschermingszone rondom nest
Vogels categorie 5	Voorplantingslocaties (nesten)	Doding, verstoring of vernietiging voorplantingslocaties (nesten)	A (& B)	- Inventarisatie voorafgaand aan werkzaamheden in het broedseizoen; - Specifiek zorgvuldig handelen, instellen beschermingszone rondom nest
Vleermuizen	Verblijfplaatsen	Doding, vernietiging of verstoring van verblijfplaatsen	A & B	- Inventarisatie voorafgaand aan werkzaamheden; - Specifiek zorgvuldig handelen, instellen beschermingszone
Bever	Foerageergebieden, voedselbomen of wintertakkenvoorraden	Verstoren, beschadiging verblijfplaatsen, of aantasting foerageergebieden, voedselbomen of wintertakkenvoorraden	A & B	- Specifiek zorgvuldig handelen binnen beschermingszone
Boommarter	Verblijf- en voortplantingsplaatsen en essentieel foerageergebied	Doding, vernietiging of verstoring van	A & B	- Inventarisatie voorafgaand aan werkzaamheden; - Specifiek zorgvuldig handelen, instellen beschermingszone bij verblijf (holte in boom).

SOORT	BESCHERMD LEEFGEBIED EN/OF VERBLIJF	RISICO'S	CATE- GORIE	GLOBALE AANPAK
		voortplantings- of rustplaatsen		
Amfibieën (heikikker, poelkikker, rugstreeppad)	Overwinteringsgebied (terrestrisch), rustgebied	Doding of verstoring	A, B & C	- Specifiek zorgvuldig handelen bij essentieel leefgebied.

HOOFDSTUK 3:

MAATREGELEN

3.1 ALGEMEEN ZORGVULDIG HANDELEN

Algemeen zorgvuldig handelen is van toepassing op alle werkzaamheden. Het geeft een invulling aan de algemene zorgplicht die geldt voor alle plant- en diersoorten (Wet natuurbescherming, artikel 1.11). Maatregelen bestaan uit:

- Werken vanuit één richting zodat mobiele dieren kunnen vluchten
- Werken richting een natuurlijke locatie met dekking en schuilmogelijkheden
- Werkzaamheden vinden overdag plaats om (licht)verstoring te voorkomen
- Geluid en bewegingen worden tot een minimum beperkt
- Tijdens de veldcontroles voor vogels, vleermuizen, bever, bunzing, en beschermde vaatplanten wordt ook gelet op andere (vrijgestelde) soorten en waar nodig wordt het werk op aanwijzing van de ecologisch deskundige aangepast
- Om het gebied aantrekkelijk te maken voor kleine marter (bunzing, hermelijn en wezel) worden

elementen zoals takkenrillen, takkenhopen etc. zoveel mogelijk behouden.

- Voor egels worden in de winterperiode (november t/m maart) waar mogelijk takken- en bladerhopen zoveel mogelijk gespaard
- Met zware machines wordt zoveel mogelijk over verharding gereden om op de grond levende dieren te sparen.

3.2 SPECIFIEK ZORGVULDIG HANDELEN

Onder specifiek zorgvuldig handelen wordt het aangepast werken verstaan bij mogelijk voorkomen van een beschermde soort. De locaties van handelen zijn verder uitgewerkt in de verspreidingskaarten en de werkprotocol-tool. Per soort(groep) is in deze paragraaf uitgewerkt welke specifieke maatregelen genomen moeten worden om negatieve effecten zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken. De maatregelen zijn ingedeeld in verschillende categorieën, op volgorde van prioriteit, A, B, C en D. Indien mogelijk worden werkzaamheden uitgevoerd volgens de maatregelen bij A.

Alleen wanneer dat niet mogelijk is wordt er gewerkt volgens B, daarna pas C. Categorie A, B en C voorzien in het voorkomen van een overtreding van de Wet natuurbescherming. Bij categorie D is er sprake van beperkt overtreden van de Wet natuurbescherming en mag deze alleen toegepast worden wanneer er sprake is van wettelijk belang, bijvoorbeeld wanneer veiligheid in het geding komt.

A - BUITEN DE BESCHERMINGZONE

Markeren van een beschermingszone op basis van de essentiële onderdelen van het leefgebied van de soort, de verstoring gevoeligheid van de soort en de invloed van de uit te voeren werkzaamheden. Alleen werken buiten deze zone en voorkomen negatieve effecten binnen deze zone.

B - BINNEN BESCHERMINGZONE & BUITEN KWETSBARE PERIODE

Binnen de beschermingszone maar buiten de kwetsbare periode van de soort werken. Geen aantasting van essentiële onderdelen van het leefgebied en voorkomen van verstoring door het treffen van maatregelen.

C - BINNEN BESCHERMINGSZONE & BINNEN KWETSBARE PERIODE

Binnen de beschermingszone en binnen de kwetsbare periode van de soort kan gewerkt worden. Voorkomen van aantasting essentiële onderdelen van het leefgebied en verstoren door het treffen van maatregelen.

D - BINNEN BESCHERMINGSZONE, BINNEN KWETSBARE PERIODE & AANTASTING ESSENTIEEL LEEFGEBIED

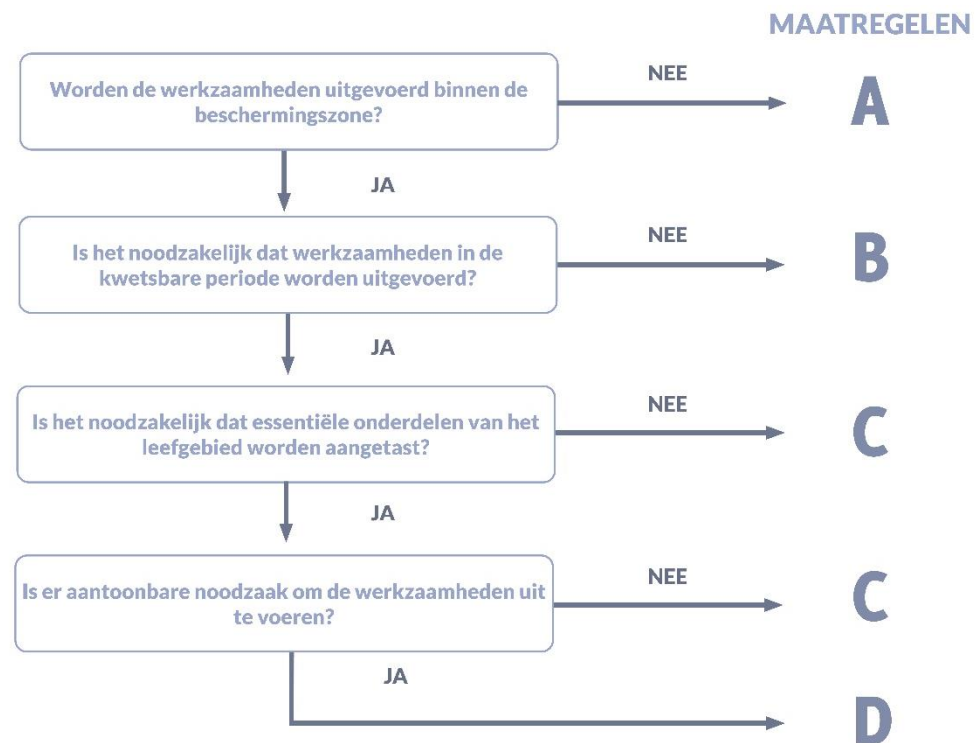
Binnen de beschermingszone werken met een geringe (tijdelijke) aantasting van essentiële onderdelen van het leefgebied. Het werk faseren waarbij een deel van het essentiële leefgebied tijdelijk niet beschikbaar is. Er worden maatregelen getroffen om negatieve effecten zoveel mogelijk te beperken. In de laatste plaats kunnen essentiële delen van het leefgebied opgeheven worden indien er (tijdelijke) alternatieven beschikbaar zijn en duurzame alternatieven op termijn beschikbaar komen.

Werken binnen categorie D dient te worden gezien als een laatste redmiddel en mag

alleen gebruikt worden wanneer categorie A t/m C niet mogelijk zijn. Categorie D betreft een (tijdelijke) overtreding van de Wet natuurbescherming en is alleen toegestaan bij het werken met deze gedragscode. Het is noodzakelijk om de werkwijze van de beheermaatregelen binnen deze categorie te documenteren in een Ecologisch logboek.

Hierin dient te worden vermeld:

- Op welke manier er gewerkt is binnen cat. D
- Waarom werkzaamheden binnen cat. A t/m C niet mogelijk waren
- Wanneer er gewerkt is binnen deze cat. D
- Op welke manier er rekening is gehouden met de soort

Figuur 3-1. Wanneer gebruik je welke maatregelen A, B, C en D

3.2.1 VOGELS ALGEMEEN

Bomen, struiken en struweel bieden broedgelegenheid voor vele vogelsoorten. Sommige vogels maken een nest van takken en ander organisch materiaal. Andere nestelen in een holte in de boom. Nesten van vogels zijn beschermd volgens de Wet natuurbescherming (artikel 3.1). Algemene broedvogels zoals de houtduif, merel en roodborst zijn voorbeelden van vogels die kunnen worden aangetroffen. De nesten van algemene vogels zijn beschermd wanneer ze in gebruik zijn. Dit is voornamelijk in het broedseizoen (maart t/m augustus), maar kan ook daarbuiten plaatsvinden. Zo staan houtduiven erom bekend dat ze jaarrond kunnen broeden.

Wanneer er binnen het broedseizoen werkzaamheden plaatsvinden, dient er van tevoren te worden gecontroleerd op mogelijke nestlocaties (nesten, nestholtes of nestkasten). Deze controle wordt uitgevoerd door een deskundige persoon op het gebied van vogels. Tussen de controle en de werkzaamheden mag binnen het broedseizoen niet meer dan één week zitten.

In het geval van aanwezige nesten van algemene vogels kunnen werkzaamheden op de volgende manieren worden uitgevoerd:

A - BUITEN DE BESCHERMINGZONE

In gebruik zijnde nesten van vogels worden gemarkeerd en rondom het nest wordt een beschermingszone ingesteld. Binnen deze beschermingszone vinden geen werkzaamheden plaats tot de jongen het nest hebben verlaten. Verstoring moet altijd worden voorkomen. De grootte van de zone is soortspecifiek en wordt in overleg met een deskundige bepaald.

B - BINNEN BESCHERMINGZONE & BUITEN KWETSBARE PERIODE

Werkzaamheden binnen de beschermingszone van algemene vogelsoorten vinden plaats buiten de soortspecifieke broedperiode. Doorgaans wordt maart t/m augustus aangehouden als algemene richtlijn voor de broedtijd. Er moet rekening gehouden worden met vroege of late broedsels van soorten zoals de houtduif. Werknemers dienen alert te zijn op alarmerende vogels. Voor het afzetten of terugzetten van houtige

begroeiing wordt gefaseerd gewerkt, waarbij 30% behouden moet blijven per jaar.

3.2.2 ROOFVOGELS EN UILEN

Sommige nesten van vogels genieten een jaarronde beschermingsstatus. Dit zijn nestlocaties waar jaarlijks naar teruggekeerd wordt. De bescherming van deze nesten is ingedeeld in vijf categorieën. De nesten van categorie één t/m vier zijn zonder meer jaarrond beschermd.

Hieronder vallen ook de nesten van de meeste roofvogels en uilen. Naast de maatregelen die gelden voor alle vogels in het algemeen, gelden er voor deze vogels aanvullende maatregelen. Ook de functionele leefomgeving van deze soorten is beschermd. Denk hierbij aan foerageergebied, schuilplaatsen en was- en drinkplaatsen.

Boomboedende vogels uit deze categorieën die te verwachten zijn binnen Papendrecht zijn: buizerd, boomvalk, sperwer, havik en ransuil. Voorafgaand aan snoei, kandelaberen of terugzetten van bomen wordt door een ecologisch

deskundige of fauna-inspecteur een controle uitgevoerd op aanwezigheid van nesten. Wanneer niet kan worden uitgesloten dat het gaat om een jaarrond beschermd nest van bijvoorbeeld een roofvogel of uil wordt de boom en de directe omgeving behouden. Wanneer het is uitgesloten dat het een jaarrond beschermd nest betreft kan de werkwijze voor algemene vogelsoorten (zie pagina 19) worden aangehouden.

In het geval van aanwezige nesten van jaarrond beschermde vogels kunnen werkzaamheden op de volgens manieren worden uitgevoerd:

A - BUITEN DE BESCHERMINGZONE

De locaties van roofvogel- en uilennesten zijn jaarrond beschermd. Ook de nestlocaties van categorie-5 soorten kunnen jaarrond beschermd zijn. Binnen deze bescherming valt tevens de functionele leefomgeving. Door een deskundige wordt een beschermingszone aangewezen op basis van de essentiële onderdelen van het functionele leefgebied van de aangetroffen of vermoede

aanwezige soorten. Hierbij worden ook de type werkzaamheden en de periode van het jaar in acht genomen. Deze beschermingszone verschilt per soort. Voor roofvogels zoals buizerd, kan een beschermingszone worden aangewezen van 50-75 meter rondom het nest. Er kan enkel buiten deze beschermingszone worden gewerkt.

Buiten het broedseizoen is de grootte van deze beschermingszone mogelijk een stuk kleiner. Op die manier wordt bestendig beheer in de nabijheid van nesten beter mogelijk. De nestboom, nestlocatie en essentiële onderdelen van het leefgebied mogen bij deze werkzaamheden niet aangetast worden.

3.2.3 HUISMUS

Bomen, struiken en hagen vormen een sleutelfunctie voor een groot aantal vogelsoorten, waaronder huismus. Voedsel is aanwezig in de vorm van vliegende insecten, kevers en larven, vruchten en noten. Ook bieden bomen en struiken beschutting, schuil- en slaapplekken. Huismussen gebruiken deze

groenstructuren in de omgeving tevens als schuillocatie en kwetterplek. Ze vormen een essentieel onderdeel van hun habitat. De functionele leefomgeving is jaarrond beschermd.

Binnen gebieden die zijn aangemerkt als potentieel geschikt voor de huismus, vindt er een controle plaats voorafgaande aan de werkzaamheden. Dit gebeurt door een ecologisch deskundige. Als het groen onderdeel uitmaakt van het habitat van de huismus kan er gewerkt worden de volgende manier:

A - BUITEN DE BESCHERMINGZONE

Een ecologisch deskundige bepaalt de beschermingszone. Met name groenblijvende heesters zoals klimop, klimplanten wingerd, beukenhagen, meidoornhagen, ligusterhagen en haagbeukhagen (vanaf doorgaans 2 à 3 meter hoog) en weelderige gevelbegroeiing worden behouden. Per jaar wordt 30% gesnoeid om de functie te blijven behouden. Een ecologisch deskundige bepaalt de beschermingszone.

3.2.4 KOLONIEBROEDERS

Koloniebroeders zoals de blauwe reiger broeden in bomen met verschillende nesten bij elkaar. Ze keren jaarlijks terug naar dezelfde broedlocatie. De nesten van de koloniebroeders zijn tevens jaarrond beschermd. Voorafgaand aan werkzaamheden wordt door een deskundige een controle uitgevoerd op aanwezigheid van nesten. Blauwe reigers broeden veelal in hoge bomen stadsparken zoals in het Vijverpark. Bij de algemene begraafplaats in Papendrecht zijn nesten bekend van blauwe reigers.

A - BUITEN DE BESCHERMINGZONE

Door een deskundige wordt een beschermingszone aangewezen op basis van de essentiële onderdelen van het functionele leefgebied van de kolonie. Hierbij worden ook de type werkzaamheden en de periode van het jaar in acht genomen. Deze beschermingszone verschilt per soort. Er kan enkel buiten deze beschermingszone worden gewerkt.

Buiten de soortspecifieke broedtijd is de grootte van deze beschermingszone

mogelijk een stuk kleiner. De nestboom, nestlocatie en essentiële onderdelen van het leefgebied mogen niet aangetast worden. Blauwe reigers beginnen veelal al in februari met broeden.

3.2.3 CATEGORIE 5-SOORTEN

Bij de jaarrond beschermde nesten is er nog een categorie 5. De beschermingsstatus van deze soorten is afhankelijk van de situatie en de omgeving. Deze soorten zijn enkel jaarrond beschermd wanneer er onvoldoende geschikte alternatieve nestlocaties en leefgebieden zijn. Voorafgaand aan werkzaamheden wordt door een deskundige een controle uitgevoerd op aanwezigheid van nesten. In Papendrecht zijn bijvoorbeeld boomklever en grauwe vliegenvanger waargenomen die gebruik maken van boomholtes als nestlocatie. Ook de koolmees, pimpelmees en spreeuw zijn categorie-5 soorten (zie bijlage 3).

De gemeente Papendrecht is relatief uniform in habitatvoorkomen, waardoor er altijd geschikt alternatief is voor deze vogelsoorten. Er wordt enkel bestendig

beheer uitgevoerd waardoor het oppervlakte geschikt leefgebied niet afneemt. Deze soorten worden binnen de werkprotocollen als algemene broedvogels beschermd. Er zijn enkele soorten van uitzondering welke zijn ondergebracht in andere soortgroepen. Dat zijn de blauwe reiger (koloniebroeders), bosuil en torenvalk (roofvogels en uilen).

3.2.4 VLEERMUIZEN

Voor alle Nederlandse vleermuissoorten zijn bomen van belang in hun leefgebied. Sommige soorten gebruiken bomen als rustplaats (holtes en loshangend schors) of om hun jongen groot te brengen (holtes). Met name eik en beuk worden hiervoor gebruikt. Ook voor voedsel zijn vleermuizen afhankelijk van bomen omdat in de buurt van bomen veel vliegende insecten aanwezig zijn. Bomen zorgen ook voor beschutting tegen de wind waardoor kleinere soorten via de luwte van de bomen de voedselgebieden kunnen bereiken (vliegroutes). Verblijfplaatsen van vleermuizen en de functionele leefomgeving zijn jaarrond beschermd in de Wet natuurbescherming (artikel 3.5).

Locaties van verblijven van vleermuizen zijn op moment van schrijven van het voorliggende werkprotocol onvoldoende in beeld. Afhankelijk van de periode en de werkzaamheden vindt er daarom vooraf een controle plaats door een ecologisch deskundige of fauna-inspecteur (zie figuur 1-1). Tijdens de controle wordt gelet op mogelijkheden voor verblijven (holtes, scheuren of loszittend schors) van vleermuizen. De deskundige bepaalt ook de benodigde beschermingszone, afhankelijk van de werkzaamheden en de periode. Bomen waar (mogelijk) sprake is van een rust- of voortplantingslocatie van vleermuizen moeten altijd behouden blijven.

In het geval van aanwezigheid van (potentiële) verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen werkzaamheden op de volgende manieren worden uitgevoerd:

A - BUITEN DE BESCHERMINGZONE

Bomen met geschikte holtes of spleten voor vleermuizen en bomen in de directe omgeving hiervan, worden gemarkeerd en behouden. Er wordt tevens een beschermingszone ingesteld. Binnen deze

beschermingszone wordt niet gewerkt. Dit geldt ook voor houtige begroeiing rondom een water dat als essentieel foerageergebied wordt gebruikt en houtige begroeiing die als essentiële vliegroute wordt gebruikt.

B - BINNEN BESCHERMINGZONE & BUITEN KWETSBARE PERIDOE

Snoeien, kandelaberen of terugzetten bij bomen met een dbh <30 cm kunnen gedurende het gehele jaar worden uitgevoerd, deze bomen zijn niet geschikt voor vleermuizen om in te verblijven. Bij werkzaamheden aan bomen met een dbh >30 cm vindt er vooraf een inspectie plaats op potentiële verblijven door een ecologisch deskundige of fauna-inspecteur. Hierbij worden bomen met geschikte holtes en spleten gemarkeerd en wordt er een beschermingszone ingesteld. Deze bomen dienen behouden te blijven. De potentiële verblijfsfunctie mag niet aangetast worden (behoud van beschutting/buffering van rust- en voortplantingsplaats en behoud van de aanvliegroute). Werkzaamheden aan bomen met een potentiële verblijfsfunctie kunnen enkel uitgevoerd worden buiten de kwetsbare periode. De werkzaamheden kunnen dan plaatsvinden tussen globaal 15 augustus t/m 31 oktober (Figuur 3-1).

Werkzaamheden aan dikkere bomen waar geen potentiële verblijven zijn aangetroffen en die niet binnen de beschermingszone van

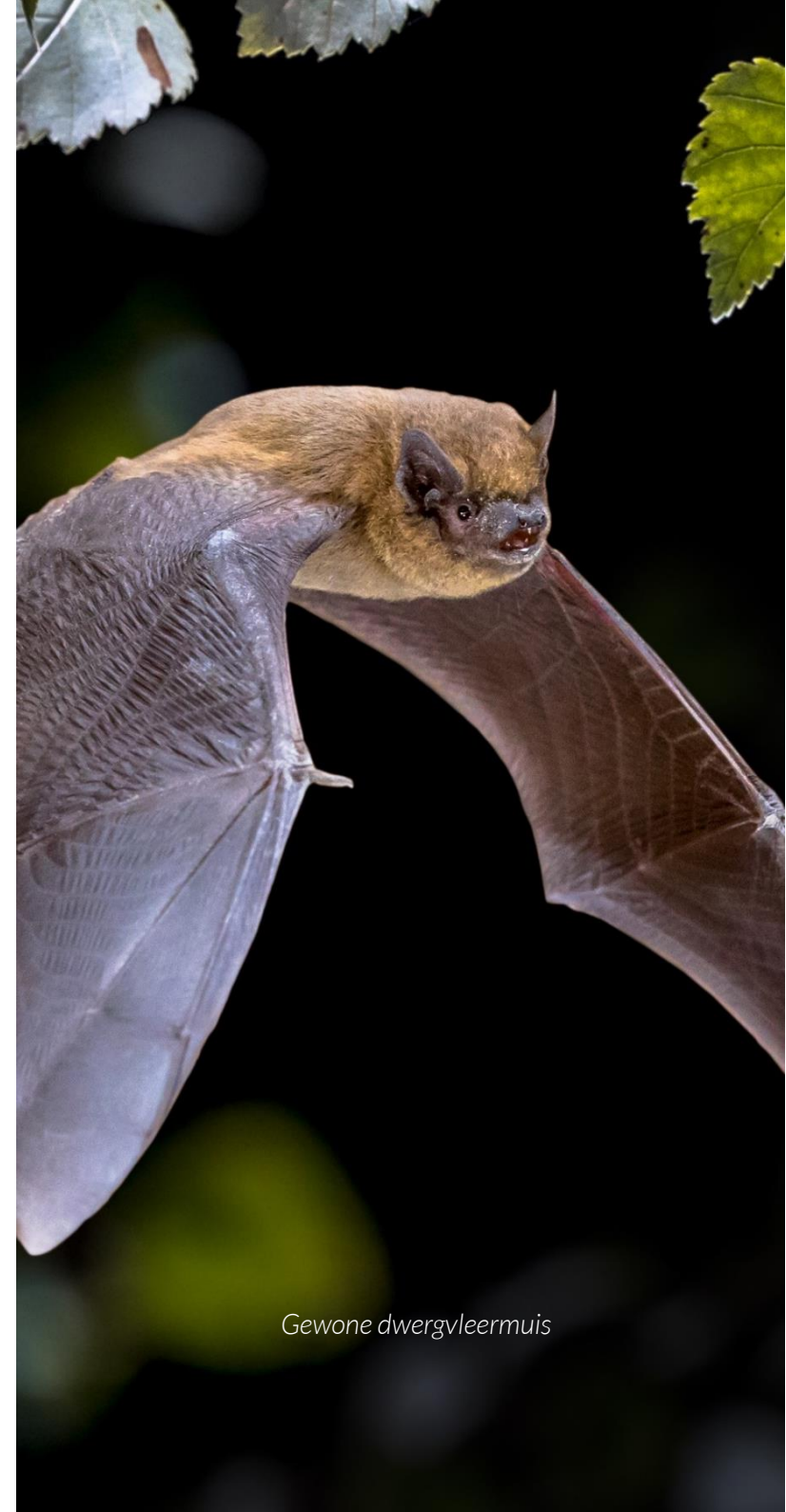
een verblijf vallen, mogen jaarrond plaatsvinden.

Snoeien of terugzetten van begroeiing rondom zwermlocaties en winterverblijven (in gebouwen) dient het klimaat op deze locaties niet aan te tasten.

Essentiële vliegroutes of essentieel foerageergebied

Groenstructuren worden door vleermuizen ook gebruikt als foerageergebied en vliegroutes tussen foerageergebieden en leefgebieden. Deze groenstructuren zijn onderdeel van het essentieel leefgebied en zijn beschermd.

De werkzaamheden aan het groen hebben in principe geen effect op foerageergebied en vliegroutes, omdat de functie van het groen intact blijft. Bij het dunnen in lanen of andere lijnvormige elementen kan er echter wel effect zijn op mogelijk aanwezige vliegroutes. Lijnobjecten dienen daarom in stand te worden gehouden. Wanneer hiervan afgeweken wordt, is het nodig om nader onderzoek te laten plaatsvinden naar de functie van de lijnelementen voor

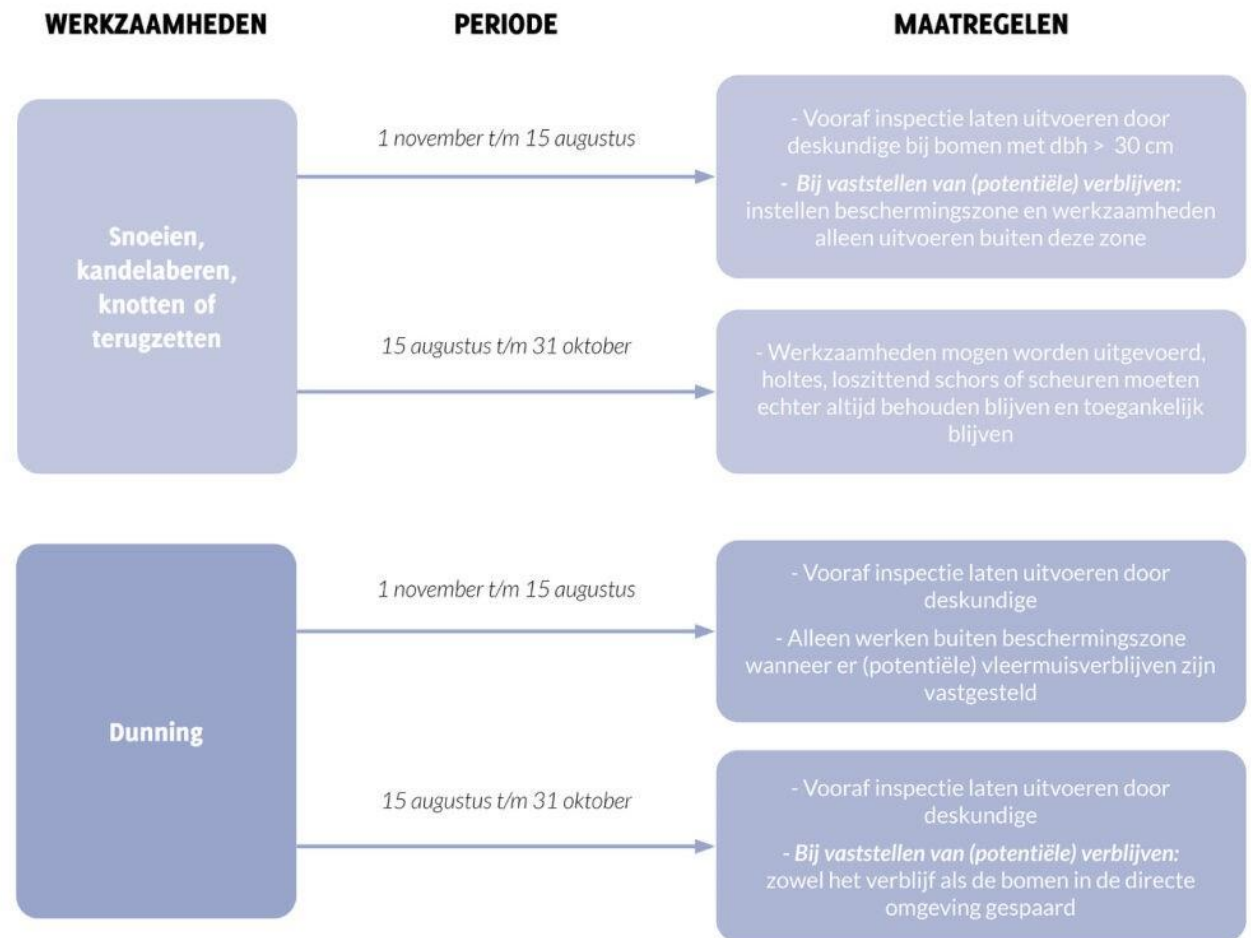
Gewone dwergvleermuis

vleermuizen. (in gebouwen) dient het klimaat op deze locaties niet aan te tasten.

Uitvoer van werkzaamheden

In potentieel leefgebied van vleermuizen dient te worden gewerkt op de volgende manier:

- Geen werkzaamheden tussen zonsondergang en zonsopkomst tijdens de actieve periode, maart t/m medio augustus, van vleermuizen.
- Geen werkzaamheden in de buurt van kraam-, winter-, zomer- of paarverblijven in de periode maart t/m augustus.
- Bij lijnelementen mogen bij bomen hoger dan 2 meter geen gaten ontstaan groter dan 7 meter tijdens dunning.
- Bij dunning of afzetten van singels en houtwallen mag per jaar maximaal 30% verwijderd worden.
- Verwijdering van groen gebeurt verspreid over de beplanting.

Figuur 3-1. Werkzaamheden bij (potentiële) vleermuisverblijven

3.2.5 BEVER

Een groot aantal soorten zoogdieren maakt gebruik van houtige begroeiingen als onderdeel van hun leefgebied. Bevers vinden rust- en voortplantingsplaatsen in de vorm van hopen van takken en stammen en/of kruidig materiaal. Houtige begroeiingen bieden ook beschutting en zorgen voor voedsel. Gezien de ligging van Papendrecht langs de Beneden Merwede en de Noord, is het gebied zeer goed bereikbaar voor bevers. In Papendrecht bevindt zich geschikt leefgebied in de vorm van bosschages in de nabijheid van waterpartijen. Er zijn tevens waarnemingen van bevers bekend.

In het (potentiële) leefgebied van de bever kunnen werkzaamheden op de volgende manieren worden uitgevoerd:

A - BUITEN DE BESCHERMINGZONE

Essentiële onderdelen van het leefgebied worden gemarkeerd en worden niet aangetast. Naast burchten waar dieren verblijven gaat het hier om routes die worden gebruikt en/of belangrijke foerageergebieden. Deze essentiële

onderdelen zijn bepaald door een ecologisch deskundige. Voor de rust- en voortplantingslocatie(s) is door een ecologisch deskundige een beschermingszone bepaald op basis van de verstoringvrije afstand en functionaliteit.

B - BINNEN BESCHERMINGZONE & BUITEN KWETSBARE PERIDOE

Binnen de beschermingszone kan met handgereedschap worden gewerkt indien werkzaamheden overdag en buiten de kwetsbare voortplantingsperiode worden uitgevoerd. De voortplantingsperiode van de bever loopt van mei tot en met augustus. Binnen de beschermingszone blijven bomen en struiken in de directe omgeving van de burchten van bevers zoveel mogelijk staan. Wissels en ingangen van de burcht blijven vrij van takken en stammen. Daarnaast is voor de bever van belang dat wintervoorraden takken niet worden weggehaald. Het verwijderen van één of enkele bomen in essentieel leefgebied van deze soorten is toegestaan, mits voldoende dekking aanwezig blijft en voor bever voldoende voedselbomen gehandhaafd

blijven. De velrichting is van de burcht/hol af.

3.2.6 BOOMMARTER

Boommarters vinden mogelijk geschikt leefgebied in Papendrecht. Zij gebruiken holtes in bomen als rust- en voortplantingsplaatsen. Houtige begroeiingen bieden ook beschutting en zorgen voor voedsel. Binnen gebieden die zijn aangemerkt als potentieel geschikt voor boommarter wordt voorafgaand aan kap (dunning), snoeien, kandelabereren of terugzetten van bomen een ecologisch deskundige of fauna inspecteur een controle uitgevoerd op mogelijke verblijven van de boommarter.

A - BUITEN DE BESCHERMINGZONE

Bomen met potentiële verblijven voor de boommarter, holtes met een diameter van minimaal 5 cm, worden gemarkeerd en ontzien. Afhankelijk van de werkzaamheden wordt in overleg met een deskundige een beschermingszone ingesteld rondom het mogelijke verblijf. Lijnvormige elementen (aaneengesloten lage struikvormers,

takkenrillen of hoog struikgewas bij bermen) worden zoveel mogelijk behouden.

B - BINNEN BESCHERMINGZONE & BUITEN KWETSBARE PERIDOE

Werkzaamheden binnen de beschermingszone vinden alleen plaats buiten de kwetsbare periode, buiten maart t/m augustus. Voor boomarter geschikte boomholtes worden altijd gespaard. Lijnvormige elementen (zie A) worden zoveel mogelijk behouden.

3.6.9 AMFIBIEËN (HEIKIKKER, POELKIKKER, RUGSTREEPPAD)

Amfibieën zoals heikikker, poelkikker en rugstreeppad gebruiken het terrestrische habitat rondom het voortplantingswater. Heikikker en poelkikker gebruiken met name vochtige bosjes en grienden. De rugstreeppad heeft een voorkeur voor losgrondige bodems nabij ondiep water, bij voorkeur vegetatieloos (bijvoorbeeld vlak na het schonen). Deze biotopen komen voor in Alblasserdam. Kruidenrijk vochtig grasland en loofbos wordt gebruikt buiten de voortplantingsperiode. De amfibieën gebruiken dood hout, stronken, houtstapels,

takkenrillen, struweel en stapels stenen als rustplek en om te overwinteren. De amfibieën foerageren ook op het land, overdag en 's nachts. Opslag en struiken bieden een veilig onderkomen tijdens het zonnen op open plekken en zijn tevens van belang voor de voedselvoorziening. Ook worden ruimtes tussen de wortels van bomen en struiken gebruikt als overwinteringslocatie. Incidenteel overwinteren poelkikker in het water. De voortplantingsperiode van de heikikker is relatief vroeg in het voorjaar. De poelkikker paart vanaf half maart (bij zachte winters) tot in juli.

Terrestrisch habitat bevindt zich doorgaans tot 300 meter (heikikker), 200 meter (poelkikker) en 500 meter (rugstreeppad) van een voortplantingspoel. Deze afstand kan voor de heikikker oplopen tot 1200 meter afhankelijk van het type landschap.

Binnen gebieden die als potentieel geschikt leefgebied zijn aangemerkt kan worden gewerkt op de volgende manieren:

A - BUITEN DE BESCHERMINGZONE

In houtige begroeiing vinden geen werkzaamheden plaats in essentieel leefgebied van beschermde amfibieën. Op aanwijzing van een ecologisch deskundige zijn de leefgebieden gemarkeerd.

B - BINNEN BESCHERMINGZONE & BUITEN KWETSBARE PERIDOE – HEIKIKKER EN POELKIKKER

Voor heikikker en poelkikker geldt dat onder B werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd in de periode half augustus tot en met september (Tabel 3-1). Schuilmogelijkheden en dekking dienen aanwezig te blijven. Dit betekent dat er gefaseerd gewerkt moet worden: maximaal 30% van het essentiële leefgebied per jaar snoeien of afzetten.

B - BINNEN BESCHERMINGZONE & BUITEN KWETSBARE PERIDOE – RUGSTREEPPAD

Voor rugstreeppad geldt dat onder B werkzaamheden mogen plaatsvinden binnen het overwinteringsgebied van half september t/m oktober en aan het begin van de voortplantingstijd, tussen medio april en mei (Tabel 3-1). Globaal is dit de periode wanneer het grootste deel van de dieren

zich in de voortplantingspoelen bevinden. De exacte periode dient te worden bepaald door een ecologisch deskundige. In leefgebied van de rugstreeppad wordt niet in de avond gewerkt. Werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd wanneer aanwezige schuilmogelijkheden en dekking aanwezig blijven.

C - BINNEN BESCHERMINGSZONE & BINNEN KWETSBARE PERIODE

In het leefgebied van beschermde amfibieën moet in de winterrustperiode (van oktober tot en met april) de bodem intact gelaten worden (geen beroering, bodemverdichting of stobben uitfrezen). Dit komt onder andere omdat rugstreeppadden zich ingraven in de bodem, tot wel een meter diep. Houtrillen, boomstronken en bladhopen dienen te worden ontzien omdat hier amfibieën, zoals heikikker en poelkikker, in en onder schuilen. Deze elementen dienen door of op aanwijzing van een ecologisch deskundige te worden gemarkeerd. Jaarlijks maximaal 30% van het essentieel leefgebied bewerken.

Tabel 3-1. Kwetsbare perioden van de heikikker, poelkikker en rugstreeppad

SOORT	VOORTPLANTING	OVERWINTERING	UITVOERING VAN ACTIVITEITEN OP HET LANDEEL
Heikikker	Medio februari t/m medio mei	November t/m maart	15 augustus t/m 1 oktober
Poelkikker	Half maart t/m juli	Oktober t/m april	1 mei t/m 30 september
Rugstreeppad	Half april t/m september	November t/m maart	15 april en mei, en 15 september t/m oktober

HOOFDSTUK 4:

VASTLEGGING EN COMMUNICATIE

4.1 VERZAMELEN EN UITWISSELEN GEGEVENS

- Voor het periodiek bijhouden van de soortgegevens wordt een plan opgesteld om de informatie actueel te houden. Geadviseerd wordt om ieder jaar in januari de nieuwe gegevens op te halen vanuit de NDFF. Afhankelijk van de soort is het periodiek actualiseren elke 1 tot 3 jaar voldoende.
- De nesten, burchten of verblijfplaatsen die zijn aangetroffen worden na elke ronde richting de opdrachtgever gecommuniceerd en vastgelegd in bijvoorbeeld een GIS-kaart en in de maatregelenkaarten verwerkt.

4.2 COMMUNICATIE EN VASTLEGGING

Tijdens de volgende momenten wordt minimaal gewezen op het werkprotocol en de te ondernemen stappen:

- Startoverleg
- Bouwvergadering
- Oplevering (evaluatie)

Omtrent het vastleggen en borgen van soortgegevens worden de volgende

afspraken gemaakt tussen opdrachtgever en aannemer:

- tijdens calamiteiten, bijvoorbeeld een onvoorziene situatie die direct actie vereist vanwege veiligheid, kan de gedragscode mogelijk niet worden gevolgd. Er wordt met een ecologisch deskundige overlegd wat de beste optie is.
- bij de opdrachtgever wordt één of meerdere contactpersonen aangewezen die uiteindelijk verantwoordelijk zijn voor het kenbaar maken en de uitvoer van het werkprotocol, verzamelen van de soortinformatie en inzetten van bevoegde personen.
- opstellen van een kort samenvattende werkinstructie per contract
- opnemen van afwijkingen en documenteren van de uitgevoerde handelingen in een logboek
- aanwezigheid van de gedragscode, het ecologisch werkprotocol en de werkinstructie op de werklocatie

4.3 ONDERTEKENING

Overdracht opdrachtgever

Dit ecologisch werkprotocol is aan de opdrachtgever overgedragen:

NAMENS OPDRACHTNEMER	
Handtekening werkvoorbereider	...
Plaats	...
Datum	...

Instructie medewerkers

De instructie over dit ecologisch werkprotocol heeft plaatsgevonden:

AAN WIE	WANNEER (DATUM)	DOOR WIE
	...	(uitvoerder)
	...	(uitvoerder)

BIJBEHORENDE DOCUMENTEN

NLadviseurs, 2023. Vooronderzoek Beschermde soorten Gedragscode Drechtsteden. Projectnummer: 337.01.23

NLadviseurs, 2023. Werkprotocol-tool Papendrecht. Projectnummer: 337.01.23

NLadviseurs, 2023. Potentiële leefgebiedenkaart Papendrecht. Projectnummer: 337.01.23

NLadviseurs, 2023. Werkinstructie Papendrecht. Projectnummer: 337.01.23

NLadviseurs, 2023. Gebruikershandleiding Werkprotocol-tool. Projectnummer: 337.01.23

LITERATUUR

Bij12, 2017. Kennisdocument buizerd Buteo buteo Versie 1.0 juli 2017. Bij12 Utrecht.

Bij12, 2017. Kennisdocument gewone dwergvleermuis Pipistrellus pipistrellus Versie 1.0 juli 2017. Bij12 Utrecht.

Bij12, 2017. Kennisdocument gewone grootoorvleermuis Plecotus auritus Versie 1.0 juli 2017.. Bij12 Utrecht.

Bij12, 2017. Kennisdocument Heikikker Rana arvalis Versie 1.0 juli 2017. Bij12 Utrecht.

Bij12, 2017. Kennisdocument poelkikker Rana lessonae Versie 1.0 juli 2017. Bij12 Utrecht.

Bij12, 2017. Kennisdocument rosse vleermuis Nyctalus noctua Versie 1.0 juli 2017. Bij12 Utrecht.

Bij12, 2017. Kennisdocument ruige dwergvleermuis Pipistrellus nathusii Versie 1.0 juli 2017.. Bij12 Utrecht.

Bij12, 2017). Kennisdocument watervleermuis Myotis daubentonii Versie 1.0 juli 2017. Bij12 Utrecht.

Bij12, 2022 Kennisdocument huismus passer domesticus Versie 2.0 juni 2022. Bij12 Utrecht.

Krijgsveld, K.L., et al. 2022. Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoringgevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofdrappor & deel 2 soortbesprekingen. Vogelbescherming Nederland, Zeist.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. z.d.. Indicatieve lijst jaarrond beschermde vogelnesten. rvo.nl. Geraadpleegd op 13 juli 2023

Sprong, R., et al. 2020. Handboek soortbescherming. Handleiding zorgvuldig handelen. Koninklijke Vereniging Stadswerk Nederland.

GERAADPLEEGDE WEBSITES

<https://ndff-ecogrid.nl/uitvoerportaal/> (geraadpleegd 1 augustus 2023)

www.ravon.nl

www.sovon.nl

www.verspreidingsatlas.nl

www.vlinderstichting.nl

www.vogelbescherming.nl

www.zoogdiervereniging.nl

BIJLAGE

BIJLAGE 1. BEHEERVLAKKEN HOUTIGE BEGROEIING

HOUTIGE BEGROEIING

Legenda

- Bodembedekkers, Bosplantsoen, Haag, Heesters en Loofbos
- Gemeentegrens
- Bebouwde kom grens

Datum: september 2023

BIJLAGE 2. DEFINITIES VAN DESKUNDIGHEID

In deze bijlage staat omschreven welke eisen gelden omtrent ecologische kennis en kunde per functie in het handboek van stadswerk is aangegeven (Sprong et al, 2020).

ECOLOGISCH DESKUNDIGE

Zoals beschreven door [RVO](#):

“Onder een ecologisch deskundige verstaat RVO iemand die ecologisch advies geeft of werkzaamheden begeleidt op het gebied van habitats en soorten. Deze persoon heeft schriftelijk aantoonbare ervaring en specifieke ecologische kennis. Van belang hierbij is dat de ecologisch deskundige voldoende kennis en jarenlange ervaring heeft opgebouwd om ecologisch onderzoek te kunnen doen. Hierbij wordt hij/zij geacht de functionaliteit van leefgebieden van beschermde soorten te (her-) kennen, kennis te hebben van de algemeen erkende onderzoeksmethode, toe te zien op een juiste uitwerking van ecologische werkprotocollen en indien nodig specifiek te nemen maatregelen te begeleiden. Het kan ook zijn dat hij wordt ingeschakeld om toe te zien op de werkzaamheden.”

Het voorliggende werkprotocol is opgesteld door ecologisch deskundigen:

Lysanne Jackson is door een opleiding MSc bos- en natuurbeheer aan Wageningen University and Research centre gespecialiseerd in ecologie. Ook is zij inmiddels al twee jaar werkzaam bij de afdeling biodiversiteit en natuurontwikkeling. Naast het uitvoeren en rapporteren van beleidsteksten in het kader van natuurwetgeving verzorgt zij het opstellen van beheerplannen en onderzoeken op het vlak van ecologie en beleid. Pieter van Velden, ecooloog bij NLadviseurs is door opleiding, Bos- en natuurbeheer MBO niveau 4 en als huidige deeltijd student Bos- en natuurbeheer HBO, werkervaring en vrijwilligerswerk gekwalificeerd als ecologisch deskundige. Zijn specialisme ligt op het raakvlak van praktijkgericht onderzoek naar ecosystemen en soorten en advies over beheer en inrichting.

De voorliggende rapportage is gecontroleerd door Wesley van Zadelhoff, teamleider ecologie bij NLadviseurs. Hij is door opleiding, werkervaring, zelfstudie en vrijwilligerswerk gekwalificeerd als ‘ecologisch deskundige’ voor de door hem uitgevoerde werkzaamheden en beoordelingen. Hij heeft tijdens de minor Ecologisch advies, gevolgd aan de Aeres Hogeschool Almere, kennis en kunde bewezen over deze beroepspraktijk. Tevens is hij werkzaam als docent ecologie bij een landelijk bekend opleidingsinstituut met als zwaartepunt de thema’s: bos-, natuur- en landschapsbeheer, dierecologie, ecologie, inventariseren en monitoren van flora & fauna en natuurwetgeving.

FLORA- EN FAUNACONTROLEUR

De flora- en faunacontroleur is kundig in het lokaliseren van rust- en voortplantingsplaatsen van de desbetreffende soorten. In het kader van dit werkprotocol gaat het om uitvoeren van inventarisatie van:

- Vogelnesten, zowel van algemene soorten als roofvogels en uilen

- Eekhoornnesten
- Boomarter nesten
- Mogelijkheden voor verblijven van vleermuizen bij bomen

Hierbij is het belangrijk dat de inspecteur:

- Van de bovenstaande beschermde soorten de rust- of voortplantingsplaatsen kan herkennen op basis van geluid, visueel waarnemen en/of sporen (uitwerpselen etc.)
- Kan het type en het gebruik van de rust- of voortplantingsplaats vaststellen en aan een soort koppelen
- De gegevens op de juiste manier kan registreren
- Gebruik maakt van gestandaardiseerde inventarisatie en hiervan op de hoogte is (kennisdocumenten, vigerende protocollen etc.)

SPECIALIST

Een specialist heeft sterke kennis van één of meer relevante (beschermde) soorten. Kenmerken van een specialist zijn:

- Minimaal vijf jaar actief in het onderzoeken van de desbetreffende soort(groep)
- Aantoonbare kennis op het vlak van populatiedynamica en beschikt over dergelijke toegepaste kennis aangaande de soort(groep)
- Houdt zijn kennis actueel en op niveau door (inter-)nationale kennis op te doen door o.a. vakliteratuur
- Kan de staat van instandhouding bepalen en de ontwikkeling van de populatie bepalen en onderbouwen
- Kan de omvang van een populatie in beeld brengen en verbanden leggen tussen verschillende groeiplaatsen, rust- en voortplantingsplaatsen

WERKVOORBEREIDER

- Heeft kennis van natuurwetgeving, beleid in het kader van ruimtelijke ontwikkeling
- Heeft kennis van te gebruiken instrumenten zoals de gedragscode, ontheffingen, vrijstellingen etc.
- Kan bepalingen van de Wet natuurbescherming vertalen naar een ontwerp of plan en contractspecificaties (bv programma van eisen)
- Heeft de kennis ecologische inventarisatie te interpreteren
- Heeft kennis over beschermde flora en fauna in het kader van zorgvuldig handelen conform de gedragscode
- Heeft inzicht in relaties tussen de samenstelling van een terrein en mogelijk aanwezige vaste rust- en voortplantingsplaatsen van beschermde soorten

PROJECTLEIDER

- Heeft de kennis om de soortbescherming zoals beschreven in dit werkprotocol te vertalen naar een contract of werkinstructie

- Heeft kennis van beschermende maatregelen en zorgvuldig handelen
- Heeft kennis over beschermde flora en fauna in het kader van zorgvuldig handelen conform de gedragscode

UITVOERDER

- Kan de groeiplaatsen of voortplantings- en rustplaatsen van beschermde soorten in het kader genoemd in dit werkprotocol herkennen
- Kan risicomanagement uitvoeren en aansturen
- Kan toetsen of er volgens het voorliggende werkprotocol wordt gewerkt (zorgvuldig wordt gehandeld)
- Kan relevante gegevens registreren en terugkoppelen

VOORMAN OF MEDEWERKER

- Weet de groeiplaatsen, rust- en/of voortplantingsplaatsen van beschermde soorten te herkennen
- Weet hoe hij of zij zorgvuldig moet handelen op basis van werkinstructies die zijn opgesteld vanuit dit werkprotocol
- Kan relevante informatie terugkoppelen richting de uitvoerder

BIJLAGE 3. MOGELIJK AANWEZIGE JAARROND BESCHERMDE NESTEN CATEGORIE-5 (EXCLUSIEF KOLONIEBROEDERS EN UILEN)

SOORT	NESTLOCATIE
boomklever	boomholtes, nestkasten
boomkruiper	boomholtes, nestkasten
bosuil	boomholtes, nestkasten
ekster	nest in boom
gekraagde roodstaart	boomholtes, nestkasten
grauwe vliegenvanger	boomholtes, nestkasten
groene specht	boomholtes
grote bonte specht	boomholtes
koolmees	boomholtes, nestkasten
pimpelmees	boomholtes, nestkasten
spreeuw	boomholtes, nestkasten
zwarte kraai	nest in boom

NLadviseurs
Sterke natuur voor iedereen